

Р.Д.Дарибаева, К.К.Толегенова*, А.Абатбек

п.ғ.к., доцент, М.Ауэзов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан
аға оқытушы, М.Ауэзов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан
магистр, оқытушы, М.Ауэзов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан

*Кореспондент авторы: daribaeva_r57@mail.ru

ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ҚОҒАМ ЖАҒДАЙЫНДА СТУДЕНТТІҢ ЖЕКЕ ТҮЛҒАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ТЫНЫҒУДЫҢ РӨЛІ

Түйін

Мақала қазіргі қазақ қоғамы жағдайында студенттің тұлғасын қалыптастырудағы тынығудың рөлін зерттеуге арналған. Мақаланың тақырыбын зерттеудің мақсаты – тынығудың әртүрлі түрлерінің студенттердің тұлғалық дамуына, студенттердің білім беру ортасына бейімделуіне және студенттердің әлеуметтік ықпалдастығына әсерін анықтау болып табылады. Зерттеудің негізгі бағыттарына тынығудың психоэмоционалды әсерін талдау, мәдени-әлеуметтік ықпалдарының рөлі, жастардың тынығу технологияның ықпалы жатады. Бұл мәселені зерттеудің ғылыми маңыздылығы студенттердің тынығу және тұлғалық дамуының байланысын терең зерттеуде жатыр. Бұл өз кезегінде студенттердің оқу және әлеуметтік белсенділігіне әсер ететін негізгі аспектілерді анықтауға мүмкіндік береді. Тәжірибелік маңыздылығы Қазақстанда тынығу инфрақұрылымын жақсарту және студенттердің тынығуды ұйымдастыру бойынша ұсынылған ұсыныстарда жатыр. Олар жастардың неғұрлым тиімді әлеуметтенуіне және белсенді азаматтық ұстанымының қалыптасуына ықпал етеді. Зерттеу әдістемесі тынығу және жеке тұлға психологиясының қолданыстағы теорияларын талдауға, сонымен қатар, университет студенттері арасында сауалнамалар мен сұхбаттарды қамтитын эмпирикалық зерттеулерге негізделген. Зерттеудің құндылығы білім беру мекемелеріне, билік органдарына және жастар ұйымдарына студенттердің тынығуының сапасын жақсарту және олардың психоэмоционалдық көңіл-күйін сақтау бойынша тәжірибелік ұсыныстар әзірлеуде.

Кілттік сөздер: тынығу, тұлғаны қалыптастыру, студенттік жас, жастардың әлеуметтенуі, студенттік мәдениет.

Кіріспе

Тынығу қазіргі студенттің өмірінде, әсіресе Қазақстандағыдай серпінді өзгеріп жатқан қоғамда, маңызды рөл атқарады. Студенттер санының артуына және олардың белсенді әлеуметтік, мәдени және кәсіби кеңістіктерге тартылуына байланысты тынығу жастардың жеке тұлғалық дамуына әсері барған сайын өзекті бола түсуде. Жаһандану және цифрлық технологиялардың дамуы жағдайында тынығудың дәстүрлі түрлері өзгеруде, бұл олардың студенттерге әсерін терең талдауды талап етеді. Салауатты жеке тұлғаны қалыптастыру, әлеуметтік және коммуникациялық дағдыларды дамыту, сондай-ақ, студенттердің психоэмоционалдық денсаулығын сақтау мемлекеттік жастар саясатын қалыптастыру және іске асыру контекстінде бірінші кезектегі міндеттерге айналады [1]. Осыған байланысты қазіргі қазақ қоғамы жағдайында студенттің жеке тұлғасын қалыптастырудағы тынығуының рөлін зерттеу өзекті және өзекті мәселе болып табылады.

Бұл зерттеудің мақсаты қазіргі қазақстандық қоғам жағдайында студенттің жеке тұлғасын қалыптастырудағы тынығудың рөлін талдау, тұлғаның дамуына әсер ететін негізгі ықпалдарын анықтау, сонымен қатар, тынығу тәжірибесі мен студенттердің әлеуметтік бейімделу үдерісі арасындағы байланысты анықтау.

Мақсатқа жету үшін зерттеу аясында келесі міндеттер шешіледі:

- бос уақыт және тынығу түсініктерін анықтау және бір-бірінен айырмашылығын айқындау, тынығу түрлерін белгілеу, сонымен қатар, тынығу студент жеке тұлға ретінде қалыптастырудағы рөлін талдау;

- Қазақстандағы студенттердің тынығу тәжірибесіне мәдени, әлеуметтік және технологиялық ықпалдарын әсерін зерттеу;

- тынығу студенттердің психоэмоционалдық жағдайына және олардың университет жағдайында әлеуметтенуіне әсерін бағалау;
- студенттердің тынығуды ұйымдастырудағы оқу орындары мен мемлекеттік жастар саясатының рөлін бағалау;
- Қазақстандағы студенттердің тынығуды ұйымдастыруды жақсарту бойынша ұсыныстар әзірлеу.

Қазақ қоғамы жағдайында студенттің жеке тұлғасын қалыптастырудағы тынығудың рөлін зерттеудің ғылыми-тәжірибелік маңызы жоғары. Ол жастардың психоэмоционалды жағдайына және дамуына, сонымен қатар, олардың университет ортасына және жалпы қоғамға кірігуіне тынығудың әсері туралы теориялық түсініктерді кеңейтуге мүмкіндік береді. Зерттеудің тәжірибелік маңыздылығы студенттердің тынығуы белсенді және салауатты өткізу үшін жағдайды жақсартуға бағытталған білім беру мекемелеріне, жастар ұйымдарына және мемлекеттік органдарға ұсыныстар әзірлеуде. Зерттеу нәтижелері студенттің жеке басының үйлесімді дамуына және Қазақстандағы білім беру үдерісінің сапасын арттыруға ықпал ететін тиімді бағдарламалар мен бастамаларды әзірлеу үшін пайдаланылуы мүмкін тұғызады.

Теориялық талдау

Тынығу және бос уақыт бір-бірімен байланысты, бірақ жұмыс, мектеп немесе үйдегі міндеттер сияқты міндетті әрекеттермен айналыспайтын уақытты білдіретін екі бөлек ұғым.

Міне, олардың негізгі айырмашылықтары:

Бос уақыт – бұл жұмыс, оқу, күнделікті жұмыс және басқа да міндеттер сияқты міндетті және қажетті нәрселерді аяқтағаннан кейін қалатын уақыт.

Бос уақыт міндетті түрде белсенді демалыс немесе демалыс үшін пайдаланылмайды. Бұл жай ғана «міндетті тапсырмаларсыз уақыт». Бұл тұрғыда оны релаксация, жеке мәселелер үшін пайдалануға немесе мүлде толтыруға болады.

Мысал ретінде студенттің үй тапсырмасын немесе жұмысты орындағаннан кейін оны қалай пайдалану керектігін шеше алатын уақыты: демалу, хоббимен айналысу немесе отбасымен уақыт өткізу [2].

Тынығу – адамның өз қызығушылықтарын қанағаттандыру, демалу, ойын-сауық, өзін-өзі дамыту немесе қарым-қатынас жасау үшін саналы түрде әрекетті таңдайтын бос уақытының ерекше түрі.

Тынығуды қанағаттану, қуаныш немесе даму әкелетін уақытты белсенді пайдалануды қамтиды. Бұл адамның міндеттемелерден босатылған, бірақ оны өз мақсаттары үшін белсенді түрде пайдаланатын уақыты. Демалыс тек демалысты ғана емес, сонымен қатар, шығармашылық, спорт, хобби, мәдени іс-шаралар, саяхат және т.б. болуы мүмкін [3].

Тынығудың мысалы, таза ауада серуендеу, кинотеатрға бару, спортпен айналысу, хобби үйрмесіне қатысу – мұның бәрі адамның тынығу уақытын ойын-сауық немесе өзін-өзі дамыту мақсатында пайдаланатын бос уақыттың мысалдары.

Бұл ұғымдардың негізгі айырмашылықтары қандай:

- мақсаты бойынша:

Бос уақыт - бұл міндетті әрекеттерсіз кезең.

Тынығу – бұл бос уақытты демалу, ләззат алу немесе өзін-өзі дамыту үшін белсенді, саналы пайдалану.

- әрекетінде:

Бос уақыт белсенді немесе пассивті болуы мүмкін (мысалы, төсекте демалу немесе теледидар алдында отыру).

Тынығу әрқашан жеке қызығушылықтарды қанағаттандыруға бағытталған белсенді белсенділікпен байланысты.

- мақсатында:

Бос уақыт қуаныш немесе даму әкелудің қажеті жоқ, бұл жай ғана міндеттемелерден алшақтау уақыты.

Тынығу, керісінше, тұлғаны байытатын немесе ләззат беретін әрекеттерді белсенді таңдаумен байланысты.

Мысал келтірейік. Егер студент барлық қажетті тапсырмаларды орындаса, одан кейінгі уақыт оның бос уақыты болады. Егер ол оны жаттығу залына баруға, хобби үйірмесіне қатысуға немесе кітап оқуға жұмсауды шешсе, бұл оның тынығуына жатады.

Психология мен әлеуметтанудағы зерттеулер тынығуды ұйымдастыру тұлғаның даму үдерісінде, оның ішінде әлеуметтік және мәдени тұлғаны қалыптастыруда маңызды рөл атқаратынын дәлелдейді. Тұлға дамуындағы тынығудың рөлін түсіндіретін негізгі теориялар бар:

Мысалы, Г.Лейвин және Э.Гоффман ұсынған әлеуметтік рөлдер теориясы [4] тынығуды ұйымдастыру үдерісінде студент әр түрлі әлеуметтік рөлдерді ойнауға тырысады, бұл оның өзін және қоғамдағы рөлін жақсы түсінуге көмектеседі.

Өзін-өзі тану және өзін-өзі дамыту теориясы (А.Маслоу, К.Роджерс) [5] тынығу студентке өзін-өзі танытуға және өзін-өзі дамытуға мүмкіндік береді, бұл ішкі әлеует пен өзіндік сананың дамуына ықпал етеді деп тұжырымдайды.

Әлеуметтену теориясы (Э.Дюркгейм) [6] тынығу пен қоғамдық іс-әрекетке қатысу табысты әлеуметтенуге, қоғамға бейімделуге және қатысымдық дағдыларды қалыптастыруға ықпал ететінін атап көрсетеді.

Осылайша, тынығу тек демалыс ғана емес, сонымен қатар, әлеуметтік және мәдени ықпалдасу аспектілерін, сондай-ақ, студенттердің психоэмоционалдық әл-ауқатын қамтитын тұлғалық өсудің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Тынығу студент тұлғасының қалыптасуына қалай әсер етеді, соңы қарастырайық. Тынығу студентке жан-жақты әсер етіп, тұлғалық қасиеттердің де, әлеуметтік құзыреттіліктердің де дамуын қамтамасыз етеді. Осы әсердің бірнеше аспектілерін көңіл бөлейік.

Тынығу студенттерге күйзеліс деңгейін төмендетуге және олардың психоэмоционалдық жағдайын жақсартуға көмектеседі, бұл әсіресе қарқынды оқу жүктемесі кезеңінде маңызды. Тынығу белсенді қатысу көңіл-күйді жақсартуға, алаңдаушылық пен депрессияны жеңілдетуге көмектеседі.

Студенттік өмір – қоғамдық өмірге белсенді ену, әлеуметтік тұлғаның қалыптасу және жаңа әлеуметтік рөлдерді игеру кезеңі. Тынығу қарым-қатынас дағдыларын дамытуға ықпал етеді, университет қауымдастығына кірігуге көмектеседі, достық және кәсіби байланыстардың қалыптасуына ықпал етеді.

Студент тұлғасының мәдени дамуына тынығудың әсері басты рөл атқарады. Мәдени-танымдық іс-шараларға, спорттық жарыстарға, қызығушылық клубтарына қатысу адамның ой-өрісін кеңейтеді, өзіндік құндылықтары мен сенімдерін дамытуға көмектеседі, сонымен қатар, белсенді азаматтық ұстанымды қалыптастырады [7].

Әртүрлі демалыс және әлеуметтік бастамаларға қатысу студенттерге көшбасшылық, топтық жұмыс, уақытты басқару, шешім қабылдау және жанжалдарды шешу сияқты маңызды дағдыларды дамытуға көмектеседі, бұл болашақта кәсіби және жеке өмірде пайдалы болады.

Қазақстан жағдайында студенттердің тынығуын ұйымдастыру белгілі бір әлеуметтік-мәдени ықпалдарының әсерінен қалыптасады. Оған салт-дәстүр, мәдени мұра, әлеуметтік құрылым және тәрбие жүйесінің ерекшеліктері әсер етеді. Соңғы онжылдықтарда Қазақстанда жастарды әлеуметтендіру тәсілі ретінде тынығуының маңыздылығын арттыру тенденциясы байқалды, бұл жаһандану жағдайында және мәдени-білім алмасуларға қызығушылықтың артуы жағдайында ерекше маңызды.

Сонымен қатар, ғаламтор желісі пен цифрлық технологиялардың дамуы жастардың тынығуына деген бейімділігін айтарлықтай өзгертті. Үйірмелерге, спорттық іс-шараларға, мәдени фестивальдерге қатысу сияқты тынығуын дәстүрлі түрлері маңызды болып қала бергенімен, онлайн платформалар мен цифрлық медиа студенттердің өмірінде маңызды рөл атқарады.

Студенттердің тынығуын ұйымдастыруға оқу орындары мен мемлекет саясатының әсері қандай? Студенттердің тынығуын ұйымдастыруда оқу орындарының рөлі зор. Көптеген қазақстандық жоғары оқу орындары тынығуына арналған түрлі бағдарламаларды, соның

ішінде, спорттық және мәдени іс-шараларды, қызығушылық клубтарын, азаматтық жауапкершілікті дамытуға бағытталған волонтерлік жобалар мен бастамаларды ұсынады. Мемлекеттік жастар саясаты тынығуды ұйымдастыруда да маңызды рөл атқарады, ол тынығу белсенді және салауатты өткізу үшін жағдай жасауға, мәдени және спорттық ресурстарға қолжетімділікті қамтамасыз етуге, сондай-ақ, әлеуметтік бастамаларды қолдауға бағытталған [8].

Технология студенттердің тынығу түрін таңдауына қалай әсер етеді? Технологияның, атап айтқанда ғаламтор желісінің, виртуалды кеңістіктердің және әлеуметтік желілердің дамуымен студенттердің тынығуды таңдауы өзгереді. Қазіргі студенттер байланыс, ақпарат алу, онлайн ойындар мен ойын-сауыққа қатысу үшін цифрлық платформаларды белсенді пайдаланады. Бұл олардың тынығуында өз ізін қалдырады және цифрлық ортаны ескеретін іс-шараларды ұйымдастыруға жаңа көзқарасты талап етеді [9].

Сонымен, теориялық талдау студенттің жеке басын қалыптастыру, оның әлеуметтік бейімделуі мен мәдени дамуы үшін тынығуды ұйымдастырудың маңыздылығын растайды. Қазіргі қазақстандық қоғам жағдайында тынығу тек демалу тәсілі ғана емес, сонымен қатар, тұлғаның өсуінің, әлеуметтенуінің және белсенді азаматтық ұстанымын қалыптастырудың маңызды құралына айналады. Жаһандық өзгерістер жағдайында студенттердің жан-жақты дамуын қамтамасыз ету үшін дәстүрлі және заманауи тәсілдерді ескере отырып, тынығуды алуан түрлері және сол түрлерін дамытуды жалғастыру маңызды.

Тәжірибелік бөлім

Зерттеудің тәжірибелік бөлімінің мақсаты – қазақ қоғамы жағдайында студенттің жеке тұлғалық және әлеуметтік қасиеттерінің қалыптасуына тынығуды ұйымдастырудың әртүрлі түрлерінің әсерін анықтау. Эксперименттің мақсаты студенттердің келесі аспектілеріне тынығуының әсерін талдау және бағалау болып табылады:

- психоэмоционалды жағдай (күйзеліс деңгейі, мазасыздық, депрессия);
- әлеуметтік бейімделу және студенттік қоғамдастыққа кірігу;
- қатысымдық дағдыларды, көшбасшылық қасиеттерді және әлеуметтік капиталды дамыту;

- мәдени даму, құндылықтар мен дүниетанымды қалыптастыру.

Зерттеудің тәжірибелік бөлімінде тынығу студенттердің жеке тұлғалық дамуына әсерін бағалаудың кешенді тәсілін қамтамасыз ету үшін бірнеше әдістемелер қолданылды. Негізгі зерттеу әдістеріне мыналар жатады:

- Сауалнамалар мен пікіртерімдер. Бұл әдіс студенттердің тынығуды қалайтыны, олардың тынығуды өткізудің маңыздылығын қабылдауы, сондай-ақ, тынығуының жеке қасиеттеріне әсері туралы ақпаратты жинауға мүмкіндік береді. Сауалнама жабық сұрақтарды (тынығу түрлері туралы) және ашық сұрақтарды (тынығудың жеке өзгерістерге әсері туралы) қамтиды.

- Психодиагностикалық әдістер. Студенттердің психо-эмоционалды жағдайын бағалау үшін стандартталған тесттер, мысалы, Спилбергердің мазасыздану шкаласы, күйзеліске төзімділік тесті, сондай-ақ, депрессия деңгейін анықтауға арналған сауалнамалар қолданылады.

- Бақылау. Тәжірибенің маңызды бөлігі қатысушылардың тынығу (университет клубтары, мәдени және спорттық іс-шаралар аясында) кезінде бақылау болады. Бақылаулар әлеуметтік белсенділікке байланысты мінез-құлық өзгерістерін анықтауға көмектеседі.

- Сұхбат және фокус-топтар. Неғұрлым тереңірек талдау үшін студенттік клубтар мен қоғамдық бастамалардың белсенді қатысушыларымен, сондай-ақ, тынығуды ұйымдастырушылармен студенттердің бос уақытын өткізудің маңыздылығы және оның дамуына әсері туралы пікірлерін анықтау мақсатында бірнеше сұхбаттар жүргізілді.

Экспериментке М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінің «Мәдениет және өнер» факультетінің студенттері қатысты. Репрезентативтілікке қол жеткізу үшін зерттеуге әртүрлі мамандықтардың, жас санаттарының студенттері, сондай-ақ, бос уақытты өткізуге белсенді қатысатын және белсенді емес ұстанымы ұстанатын студенттер кіреді.

Шамамен іріктеу көлемі 150 адам (белсенді бос уақытты ұстанымы бар 50 студент және бос уақытты өткізуге қатысу деңгейі төмен 100 студент).

Зерттеу әдістемесі

Зерттеудің негізгі бағыттарына тынығудың психоэмоционалдық әсерін талдау, мәдени-әлеуметтік ықпалдарының рөлі, сонымен қатар, жастардың тынығу технологияның ықпалы жатады.

Күтілетін нәтижелер

Эксперимент нәтижелері тынығуды белсенді қатысу студенттердің психоэмоционалдық жағдайын жақсартуға, олардың әлеуметтік бейімделу деңгейін және жеке тұлғалық өсу деңгейін арттыруға көмектеседі деген болжамды растайды деп күтілуде. Атап айтқанда, мыналарына көзіміз жетеді:

- тынығуға белсенді қатысатын студенттердің күйзеліс, алаңдаушылық және депрессия деңгейін төмендету;

- қоғамдық белсенділік деңгейін арттыру, достар шеңберін кеңейту және кәсіби және жеке байланыстарды қалыптастыру;

- мәдени-спорттық шараларға белсене қатысатын студенттердің көшбасшылық қасиеттерін, қатысымды және ұйымдастырушылық қабілеттерін дамыту.

Зерттеудің мәселелері мен шектеулері

Маңыздылығы мен ықтимал пайдалы нәтижелеріне қарамастан, зерттеудің белгілі бір шектеулері бар:

- Үлгінің гетерогенділігі. Студенттердің уәждемесіндегі және әлеуметтік-мәдени көзқарасындағы айырмашылықтар тынығуындағы нәтижелерін қабылдауға әсер етуі мүмкін.

- Эксперименттің қысқа ұзақтығы. Студенттердің жеке басының қалыптасуына тынығуының әсерін тереңірек талдау үшін ұзақ уақыт бақылау және оны өткізуге қатысу қажет.

- Мәліметтердің ісінелігі. Студенттердің психоэмоционалдық жағдайы туралы сұрақтар субъективті болуы мүмкін және олардың тестілеу кезіндегі көңіл-күйіне байланысты.

Зерттеудің тәжірибелік маңыздылығы

Зерттеудің тәжірибелік бөлігінің нәтижелері Қазақстандағы студенттердің тынығу бағдарламаларын одан әрі дамыту үшін пайдалы болуы мүмкін. Тәжірибелік маңызы студенттердің жан-жақты дамуына, олардың әлеуметтік белсенділігін арттыруға және психоэмоционалдық жағдайын жақсартуға ықпал ететін тынығуды ұйымдастырудың тиімді үлгілерін жасау мүмкіндігінде. Бұл зерттеулерді жастар ұйымдарымен, университеттермен және жастар саясатын әзірлеумен айналысатын мемлекеттік органдармен жұмыста қолдануға болады.

Зерттеу нәтижелері

Зерттеу нәтижесінде сауалнама, психодиагностикалық әдістер, бақылаулар мен сұхбат негізінде келесі негізгі нәтижелер алынды:

1. Студенттердің психоэмоционалдық жағдайына тынығуды ұйымдастырудың әсері.

Тынығуға белсене қатысатын студенттер күйзеліс пен алаңдаушылық деңгейінің айтарлықтай төмендегенін көрсетті. Атап айтқанда, спорттық және мәдени іс-шараларға тұрақты түрде қатысу депрессия деңгейін төмендетуге және студенттердің жалпы психоэмоционалдық жағдайын жақсартуға көмектесті.

Тынығуға белсенді қатысатын студенттер арасындағы күйзелістің орташа деңгейі іс-шараларға қатыспайтын студенттермен салыстырғанда 25%-ға төмен болды.

2. Әлеуметтік бейімделу және студенттік қоғамдастыққа кірігу.

Үйірме жұмыстарына қатысатын студенттердің 60%-ы қатысымдық дағдыларының, ынтымақтастыққа қабілеттілігінің жақсарғанын және студенттік ұжымның әлеуметтік бейімделуінің жақсарғанын атап өтті.

Ұжымдық іс-шараларға қатысу (еріктілер жобалары, спорттық турнирлер, мәдени фестивальдер сияқты) күшті әлеуметтік байланыстардың қалыптасуына және әлеуметтік жауапкершілік деңгейлерінің артуына әкелді.

3. Жеке тұлғалық және көшбасшылық қасиеттерді дамыту.

Студенттік кеңестер мен шығармашылық клубтар сияқты ұйымдар мен бастамаларға қатысатын студенттер жеке және көшбасшылық қабілеттердің өсуін атап өтті. Олар өздеріне сенімдірек, бастамашылдық пен ұйымдастырушылық қабілеттерге бейім.

Сұхбат көрсеткендей, тынығуға қатысушылардың 40%-ы өздерінің академиялық және әлеуметтік өмірінде белсендірек болды, бұл олардың жеке өсуі мен мансаптық амбицияларына оң әсер етті.

4. Мәдени даму және құндылықтарды қалыптастыру.

Мәдени іс-шараларға (шеберлік сыныптар, көрмелер, театр қойылымдары) қатысқан студенттер өздерінің ой-өрісін кеңейтуге және мәдени әртүрлілік пен толеранттылыққа бағытталған құндылықтарды дамытуға ықпал еткен мәдени көріністің жоғары деңгейін көрсетті.

Мәдени шараларға белсенді қатысқан студенттердің 45%-ы олардың қатысуы қазақ мәдениеті мен тарихи мұрасын тереңірек қабылдауға ықпал ететінін атап өтті.

Нәтижелерді талқылау

Зерттеу нәтижелері студенттердің тынығуды белсенді қатысуы олардың психоэмоционалдық жағдайына оң әсер етеді деген болжамын растады. Бұл студенттер жоғары оқу жүктемесіне, әлеуметтік белгісіздікке және қоғамда өз орнын табу қажеттілігіне тап болған қазіргі қазақстандық қоғам жағдайында әсіресе маңызды. Тынығу күйзелісті жеңілдету тәсілі ретінде ғана емес, сонымен қатар, эмоционалды тұрақтылықты дамытуға және өзін-өзі жақсы көрсетуге ықпал етеді.

Бір қызығы, тынығуға белсене қатысатын студенттердің әртүрлі топтағы студенттермен қарым-қатынас жасау және қатысымдық мүмкіндіктері көбірек болды, бұл олардың әлеуметтік бейімделуіне жақсы әсер етті. Мәдениеттер мен этностардың алуан түрлілігі бар Қазақстан жағдайында әлеуметтік ықпалдастық жастар арасында қоғамдық келісім мен өзара түсіністікті қалыптастырудың негізгі элементі болып табылады. Әлеуметтік белсенділікті дамытуға бағытталған бағдарламалар студенттерге қатысымдық дағдыларын және мәдениетаралық өзара әрекеттесуді меңгеруге көмектеседі.

Нәтижелер тынығуды жауапкершілік, көшбасшылық қабілет, өзіне деген сенімділік сияқты тұлғалық қасиеттерді дамытуға ықпал ететінін көрсетті. Әртүрлі іс-шараларға қатысу студенттерге кедергілерді жеңуге және олардың мансаптық өсуінің ұзақ мерзімді болашағы бар кәсіби және әлеуметтік байланыстарды құруға мүмкіндік береді. Жастар түрлі әлеуметтік сынақтарға тап болған қазақстандық қоғам жағдайында өзіне сенімді және саналы азаматты қалыптастыру үшін мұндай қасиеттердің ерекше маңызды екенін атап өткен жөн.

Тынығу студенттердің мәдени дамуына айтарлықтай әсер етеді, бұл әсіресе бай мәдени мұрасы бар Қазақстан үшін маңызды. Студенттердің мәдени іс-шараларға қатысуы ұлттық бірегейлікпен байланысты нығайтуға және мәдени дәстүрлерді сақтауға көмектеседі. Бұл тұрғыда тынығу мәдени құндылықтарды қалыптастыруда маңызды рөл атқарады, бұл өз кезегінде көпмәдениетті қоғамдағы әлеуметтік бірлік пен толеранттылықты қолдайды.

Қорытынды

Осылайша, зерттеу нәтижелері қазіргі қазақстандық қоғам жағдайында студенттің жеке тұлғасын қалыптастыру үшін тынығуды ұйымдастырудың маңыздылығын растайды. Студенттердің тынығуды белсенді қатысуы олардың психоэмоционалдық жағдайын жақсартуға, әлеуметтік бейімделуге, көшбасшылық және қатысымдық дағдыларды дамытуға, сонымен қатар, мәдени дамуына және құндылықтарды қалыптастыруға көмектеседі. Бұл зерттеу Қазақстанның университеттерінде және басқа да оқу орындарында тынығуға арналған түрлі бағдарламаларды одан әрі енгізу және кеңейту, сондай-ақ, студент жастарды жан-жақты дамытуға бағытталған жастар бастамаларын қолдау қажеттілігін көрсетеді.

Эксперименттен кейін келесі ұсыныстар бере аламыз: толеранттылық, құрмет пен әлеуметтік жауапкершілік құндылықтарын дамытуға бағытталған университет клубтары мен мәдени бастамалар жүйесін дамыту; студенттердің мүмкіндіктерін кеңейту үшін оқу орындары мен жергілікті және ұлттық ұйымдар арасындағы ынтымақтастықты нығайту;

студенттің жан-жақты дамуы үшін үйлесімді жағдай жасау мақсатында оқу-тәрбие үрдісіне тынығуды ұйымдастыру элементтерін енгізу.

Зерттеу тынығуды ұйымдастыру қазіргі қазақ қоғамы жағдайында студенттің жеке тұлғасын қалыптастыру үдерісінің негізгі элементі болып табылатынын, жастардың жеке тұлғалық және әлеуметтік дамуына ықпал ететінін көрсетті.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Бердникова, М. С., Казорина Ж. А. Досуг как социокультурное явление студенческой молодежи // Экономика. Социология. Право. 2022. №4 (28). – с.48-55. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/dosug-kak-sotsiokulturnoe-yavlenie-studencheskoy-molodezhi> (дата обращения: 26.11.2024).
- 2 Нурматова, Ю. А. Свободное время в жизни студента / Ю. А. Нурматова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2012. — № 2 (37). — С. 227-231. URL: <https://moluch.ru/archive/37/4249/> (дата обращения: 26.11.2024).
- 3 Логанова, С. Л. Досуг современного студента // Теория и практика современной науки. 2017. №5 (23). – с.1204-1206. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/dosug-sovremennogo-studenta> (дата обращения: 26.11.2024).
- 4 Кошелева, Ю. П. Теоретические подходы к ролевому поведению и межролевой конфликт // Вестник Московского государственного лингвистического университета. Образование и педагогические науки. 2018. №1 (790). – с.132-152. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoreticheskie-podhody-k-rolevomu-povedeniyu-i-mezhrolevoy-konflikt> (дата обращения: 26.11.2024).
- 5 Оплетин, А.А. Теории и концепции саморазвития личности в трудах психологов // Ученые записки университета Лесгафта. 2014. №6 (112). – с.135-140. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/teorii-i-kontseptsii-samorazvitiya-lichnosti-v-trudah-psihologov> (дата обращения: 26.11.2024).
- 6 Кузнецов, Ю. В., Кравцов, В.А., Кибиткин, А. И. Социально-философские концепции социализации личности (Э. Дюркгейм, Ж. Пиаже) // Вестник МГТУ. 2012. №1. – с.118-121. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialno-filosofskie-kontseptsii-sotsializatsii-lichnosti-e-dyurkgeym-zh-piazhe> (дата обращения: 26.11.2024).
- 7 Логанова, С. Л. Досуг современного студента // Теория и практика современной науки. 2017. №5 (23). – с.1204-1206. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/dosug-sovremennogo-studenta> (дата обращения: 26.11.2024).
- 8 Бойко, З.В., Хасенова, Л.Б. Развитие адаптивности и ценностных ориентаций казахстанских студентов в процессе социокультурной адаптации // Вестник РУДН. Серия: Психология и педагогика. 2011. №3. – с.34-39. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-adaptivnosti-i-tsennostnyh-orientatsiy-kazahstanskih-studentov-v-protssesse-sotsiokulturnoy-adaptatsii> (дата обращения: 26.11.2024).
- 9 Ломовская, С.А., Потей, Л.В. Проблема влияния информационных технологий на виды досуга молодежи // Ped.Rev.. 2021. №6 (40). – с.64-75. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-vliyaniya-informatsionnyh-tehnologiy-na-vidy-dosuga-molodezhi> (дата обращения: 26.11.2024).

Дарибаева Р. Д., Толегенова К. К.*, А. Абатбек

к. п. н., доцент, Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан
старший преподаватель, Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан
магистр, преподаватель, Южно-Казахстанский университет им. М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан

*Автор для корреспонденции: daribaeva_r57@mail.ru

В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА СТУДЕНТ В ФОРМИРОВАНИИ ЛИЧНОСТИ РОЛЬ ОТДЫХА

Аннотация

Статья посвящена исследованию роли досуга в формировании личности студента в условиях современного казахстанского общества. Целью исследования темы статьи можно отметить выявление влияния различных видов досуговой активности на личностное развитие студентов, адаптацию студентов к образовательной среде и социальную интеграцию студентов. К основным направлениям исследования можно отнести анализ психоэмоционального воздействия досуга, роль культурных и социальных факторов, влияние технологий на досуговую деятельность молодежи. Научная значимость исследования данной проблемы заключается в углубленном изучении взаимосвязи между досугом и личностным развитием студентов. Это в свою очередь позволяет выявить ключевые аспекты, которые влияют на учебную и социальную активность студентов. Практическая значимость заключается в предлагаемых рекомендациях по улучшению досуговой инфраструктуры и организации студенческого досуга в Казахстане. Они способствуют более эффективной социализации молодежи и формированию активной гражданской позиции. Методология исследования основана на анализе существующих теорий досуга и психологии личности, а также на эмпирическом исследовании, которая включает в себя опросы и интервью среди студентов университета. Ценность проведенного исследования – в выработке практических рекомендаций для образовательных учреждений, органов власти и молодежных организаций для улучшения качества досуга студентов и поддержанию их психоэмоционального благополучия.

Ключевые слова: отдых, формирование личности, студенческий возраст, социализация молодежи, студенческая культура.

R. D. Daribayeva, K. K. Tolegenova*, A. Abatbek

candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, M. Auezov SKU, Shymkent, Kazakhstan
senior lecturer, M. Auezov SKU, Shymkent, Kazakhstan
Master Teacher, M. Auezov SKU, Shymkent, Kazakhstan

*Corresponding Author's Email: daribaeva_r57@mail.ru

IN THE CONDITIONS OF MODERN KAZAKHSTAN SOCIETY FORMATION OF PERSONALITY THE ROLE OF REST

Abstract

The article is devoted to the study of the role of leisure in the formation of a student's personality in the context of modern Kazakhstani society. The purpose of the study of the topic of the article is to identify the influence of various types of leisure activities on the personal development of students, the adaptation of students to the educational environment and the social integration of students. The main areas of the study include the analysis of the psycho-emotional impact of leisure, the role of cultural and social factors, the influence of technology on the leisure activities of young people. The scientific significance of the study of this problem lies in the in-depth study of the relationship between leisure and personal development of students. This, in turn, allows us to identify key aspects that affect the academic and social activity of students. The practical significance lies in the proposed recommendations for improving the leisure infrastructure and organizing student leisure in Kazakhstan. They contribute to more effective socialization of young people and the formation of an active civic position. The research methodology is based on the analysis of existing theories of leisure and personality psychology, as well as on an empirical study, which includes surveys and interviews among university students. The value of the conducted research is in the development of practical recommendations for educational institutions, government bodies and youth organizations to improve the quality of students' leisure time and maintain their psycho-emotional well-being.

Key words: Rest, personality formation, student age, socialization of youth, student culture.

Қатынас хаттар үшін жауапты автор туралы ақпарат

Дарибаева Раушан Доскуловна – педагогика ғылымдарының кандидаты, «Мәдени және әлеуметтік жұмыс» кафедрасының доценті М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті

Email: daribaeva_r57@mail.ru

Информация об авторе, ответственном за сообщения

Дарибаева Раушан Доскуловна-кандидат педагогических наук, доцент кафедры "Культурная и социальная работа" Южно-Казахстанского университета имени М. Ауэзова

Email: daribaeva_r57@mail.ru

Information about the author

Daribayeva Raushan Doskulovna-candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of " cultural and Social Work " South Kazakhstan University named after M. Auezov

Email: daribaeva_r57@mail.ru